Αμερική και Υπερπολιτική

Διασχίζοντας την Αμερική του Ρίγκαν για ένα τοκβιλιανό οδοιπορικό στη «μόνη εναπομείνασα πρωτόγονη κοινωνία πάνω στη γη», ο Ζαν Μποντριγιάρ διαπίστωσε ένα παράδοξο σχετικά με την αμερικανική δύναμη στα τέλη της δεκαετίας του 1980. «Η Αμερική δεν έχει πλέον την ίδια ηγεμονία», όμως «κατά μία έννοια, δεν αμφισβητείται και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί». Προμηνύοντας τη μονοπολική περίοδο που θα ακολουθούσε, υποστήριξε ότι «η αμερικανική εξουσία δεν φαίνεται να εμπνέεται από κάποιο δικό της πνεύμα ή κάποια δική της ιδιοφυία», αλλά μάλλον «λειτουργεί σε καθεστώς αδράνειας». Αν οι ΗΠΑ διέθεταν αρχικά τα χαρακτηριστικά της ισχύος, μήπως τώρα βρίσκονταν «στο στάδιο του λίφτινγκ»; Ή μήπως καλύτερα εισέρχονταν σε μια φάση υστέρησης -της διαδικασίας που κάτι συνεχίζει να αναπτύσσεται λόγω αδράνειας, που ένα αποτέλεσμα συνεχίζει να υπάρχει ακόμα και όταν η αιτία του έχει εξαφανιστεί; Για τον Μποντριγιάρ, αυτή ήταν η πραγματική κρίση της αμερικανικής δύναμης - «μια πιθανή σταθεροποίηση μέσω της αδράνειας, μια ανάληψη της εξουσίας στο κενό», όπως «η απώλεια της ανοσολογικής άμυνας σε έναν υπερπροστατευμένο οργανισμό».

Ο Μποντριγιάρ προσέφερε δύο εξηγήσεις γι' αυτό. Η πρώτη ήταν η απουσία αξιόπιστων αντιπάλων. Οι ΗΠΑ ήταν πιο ισχυρές τις δύο δεκαετίες μετά το 1945, αλλά το ίδιο συνέβαινε και με τις ιδέες και τα πάθη που τους αντιτάσσονταν: «Δεν υπάρχει πια πραγματική αντίθεση, η μαχητική περιφέρεια έχει πλέον απορροφηθεί (Κίνα, Κούβα, Βιετνάμ), η μεγάλη αντικαπιταλιστική ιδεολογία έχει αδειάσει από ουσία». Η δεύτερη εξήγηση ήταν ενδογενής - μια απώλεια του εσωτερικού της δυναμισμού: «Αλλά και εδώ, αν και φαίνεται ξεκάθαρα ότι η αμερικανική μηχανή έχει υποστεί κάτι σαν διακοπή ρεύματος, ποιος μπορεί να πει αν αυτό είναι προϊόν μιας ύφεσης ή μιας υπερθέρμανσης της μηχανής;»

2

Εξετάζοντας το αμερικανικό πολιτικό τοπίο του 2024, η διάγνωση του Μποντριγιάρ μοιάζει προφητική. Υπάρχουν εχθροί παντού τώρα -από την Τεχεράνη μέχρι τη Μόσχα και το Πεκίνο, για να μην αναφέρουμε τους μαχόμενους υπερασπιστές της Παλαιστίνης στο Λίβανο, την Υεμένη, τη Συρία και το Ιράκ- αλλά δεν υπάρχει παρά ελάχιστη ανάκαμψη ενός «πνεύματος ή μιας ιδιοφυΐας». Παρά τη συνεχιζόμενη θέση της ως παγκόσμιος ηγεμόνας -μια επίσημη αυτοκρατορία που εκτείνεται από την Οκινάουα έως το Γκουάμ, μέσω του Ράμσταϊν και του Ιντσιρλίκ, τον αδιαμφισβήτητο έλεγχο του παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος, τη βιομηχανία πολιτισμού με τη μεγαλύτερη επιρροή και τις ισχυρότερες ένοπλες δυνάμεις στην ιστορία της ανθρωπότητας-, το κόστος της παραπαίουσας

μηχανής της Αμερικής έχει γίνει ολοφάνερο. Τα διάφορα διορθωτικά μέτρα για την κακοδαιμονία -παγκοσμιοποιημένη φθηνή εργασία, απύθμενο χρέος των νοικοκυριών- άρχισαν να αποτυγχάνουν το 2008. Ο επόμενος γύρος διορθώσεων -ποσοτική χαλάρωση, σχεδόν μηδενικά επιτόκια- τροφοδότησε μια κρίση στέγασης, ενώ διοχέτευσε κεφάλαια στα μονοπώλια τεχνολογίας και στους υπερπλούσιους.

Κατά την τελευταία δεκαετία, η πολιτική σκηνή της χώρας έχει υποστεί μια σειρά θεαματικών κλυδωνισμών, με τα δύο κόμματα και τους ψηφοφόρους να φαίνεται ότι απομακρύνονται ολοένα και περισσότερο. Παρά την απαράμιλλη κυριαρχία της Αμερικής στην παγκόσμια σκηνή και τον συνεχή πολιτισμικό μαγνητισμό της, οι Δημοκρατικοί και οι Ρεπουμπλικάνοι θεωρούν πλέον σχεδόν αδύνατο να συμβιώσουν στον ίδιο πολιτικό χώρο. Στις πρόσφατες προεδρικές αναμετρήσεις, τα βασικά αξιώματα της φιλελεύθερης δημοκρατίας -νομιμοποιημένη αντιπολίτευση, ειρηνική μεταβίβαση της εξουσίας, συνταγματική συνέχεια- φάνηκαν να τίθενται υπό αμφισβήτηση. Οι εξωκοινοβουλευτικές κινητοποιήσεις, στους δρόμους και στα δικαστήρια, ενθαρρύνθηκαν από τα πάνω -η Resistance που εναντιώθηκε στον Τραμπ αντιστοιχήθηκε με τους καταληψίες της 6ης Ιανουαρίου, ενώ η σωρεία νομικών υποθέσεων κατά του 45ου προέδρου αντιστοιχήθηκε με τη δίωξη του άτυχου γιου του 46ου. Η «σταθεροποίηση μέσω της αδράνειας» έχει διαβρώσει την ικανότητα των αμερικανικών ελίτ να εξαγοράζουν τη συναίνεση του πληθυσμού τους -και μεταξύ τους.

Από την εκλογή του Άντριου Τζάκσον το 1828 στην πρώτη άμεση προεδρική ψηφοφορία -μετά την οποία οι εκλέκτορες είχαν τη δυνατότητα να διοργανώσουν ένα μπάρμπεκιου στο Οβάλ Γραφείο- η αμερικανική πολιτική χαρακτηρίζεται από ένα μείγμα δημοτικισμού και πλουτοκρατίας. Το 2024, μια υστερομοντέρνα εκδοχή αυτού του αμαλγάματος αποδόθηκε με γλαφυρότητα, με μία επιπλέον όμως απόχρωση παράνοιας που απουσίαζε από τους προηγούμενους προεδρικούς κύκλους, και θολωμένη από την αίσθηση ότι οι ΗΠΑ έχουν χάσει όλο και περισσότερο τον έλεγχο των πολιτικών εξελίξεων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, πράγμα που αποτυπώνεται σε έναν αρχηγό κράτους του οποίου η διανοητική ικανότητα ήταν θέμα εικασιών.

3

Το περασμένο έτος παρείχε τη δική του διαιώνιση της αναταραχής. Προεδρεύοντας μιας πληθωριστικής οικονομίας που σιγά σιγά ψυχορραγεί και μιας διεθνούς τάξης που «σκάει από τις ραφές», οι Δημοκρατικοί της Χάρις και του Μπάιντεν προσπάθησαν να εδραιώσουν ένα εγκάρσιο μπλοκ ώστε να σταθεροποιηθούν στην αμερικανική εξουσία για την επόμενη δεκαετία και να βάλουν την παγκόσμια οικονομία σε τροχιά πράσινης μετάβασης. Εν τω μεταξύ, το κόμμα των Ρεπουμπλικανών συναινούσε πλήρως στη βοναπαρτιστική διολίσθησή του: ένα «κούφιο» κόμμα, που μοιάζει περισσότερο με επιχειρηματικό καρτέλ, αποικίστηκε από πράκτορες του Τραμπ που προετοιμάζονταν με θόρυβο για την αλλαγή καθεστώτος. Τα κομματικά συνέδρια δεν ήταν παρά βιτρίνες: παλαιστές του wwe και αστέρες της country υποσχέθηκαν να προστατεύσουν σωματικά τον υποψήφιό τους από το να πάθει κακό στο Συνέδριο των Ρεπουμπλικανών, ράπερς της Τζόρτζια μετρούσαν αντίστροφα για τις ανακοινώσεις των πολιτειών στο Συνέδριο των Δημοκρατικών. Φανατικοί οπαδοί από τη νότια ζώνη του Sun Belt υπέρ του Τραμπ, ποιήτ(ρι)ες της Ivy League υπέρ

της Χάρις.

Η κοινωνική ανατομία των δύο κομμάτων αντικατοπτρίζει την μεταβαλλόμενη τεκτονική της αμερικανικής πολιτικής οικονομίας στη δεκαετία του 2010, η οποία είναι εγκλωβισμένη μεταξύ των υποτιθέμενων επιταγών της πράσινης επαναβιομηχάνισης και εκείνων της παραγωγής ορυκτών καυσίμων εντός και εκτός των ακτών, της καταπολέμησης του πληθωρισμού και της συνεχιζόμενης ζήτησης για το δολάριο ως το ασφαλέστερο περιουσιακό στοιχείο στον κόσμο. Δύο είναι τα μπλοκ που έχουν συσσωρευτεί γύρω από αυτό το σύμπλεγμα. Από τη μία πλευρά, ένας διαταξικός συνασπισμός άνθρακα, που ομαδοποιείται γύρω από τον Τραμπ και τους φίλους του, εξαγνισμένος από τα νεο-συντηρητικά στελέχη των Ρεπουμπλικάνων, που ανταλλάσσουν τους συντηρητικούς των προαστίων με τους περιφερειακούς εργάτες, τους μικροαστούς της υπαίθρου, τα μεσαία στελέχη των προαστίων, τους καπιταλιστές του Real Estate, τους εμπόρους των κρυπτονομισμάτων, τους δεξιούς της Silicon Valley και τους παραγωγούς χάλυβα που επέζησαν από την επίθεση του laissez-faire της δεκαετίας του 1980. Σε αντίθεση με τον συνασπισμό που συγκέντρωσε ο Ρίγκαν, ο συνασπισμός του Τραμπ στερείται λευκών πτυχιούχων κολεγίου, αλλά στηρίζεται από λευκούς χωρίς πτυχίο. Επωφελείται πάρα πολύ από τα αντι-πλειοψηφικά χαρακτηριστικά του αμερικανικού Συντάγματος και βασίζεται επίσημα αλλά και άτυπα στην καταστολή των ψηφοφόρων. Η κινητοποιητική του ικανότητα τώρα μετριάζεται από την παρουσία ενός μεγιστάνα τεχνολογίας τύπου Ford που ελπίζει να χρησιμοποιήσει τον Τραμπ για να εγγυηθεί την πρόσβασή του στα κρατικά κεφάλαια, ενώ ορισμένοι ηγέτες της εργατικής τάξης προσεγγίζονται από μία νέα αναθεωρητική δεξιά εντός του κόμματος που ενδιαφέρεται διακηρυκτικά για συστήματα συναπόφασης και για μισθούς που προκύπτουν μέσα από συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Από την άλλη πλευρά βρίσκεται ένα Δημοκρατικό Κόμμα με ευρύτατη σύνθεση, το οποίο φαίνεται να έχει επαναπροσδιορίσει την ίδια την έννοια της «δια-ταξικότητας». Κοινωνιολογικά, το Δημοκρατικό Κόμμα στεγάζει πλέον επαγγελματίες των πόλεων, αριστερούς-φιλελεύθερους ακτιβιστές, βετεράνους των πολιτικών δικαιωμάτων, πράκτορες των μυστικών υπηρεσιών και κάθε φράξια του αμερικανικού κεφαλαίου, από τους «προοδευτικούς» του Palo Alto μέχρι τους μεγάλους χρηματιστές της Wall Street. Ένας επισκέπτης του φετινού Εθνικού Συνεδρίου στο Σικάγο σημείωσε ότι λειτουργεί πλέον ως το κόμμα της εργασίας και του κεφαλαίου- το κόμμα των οφειλετών και των τραπεζιτών- το κόμμα που κοροϊδεύει την Ivy League αλλά διοικείται σε μεγάλο βαθμό από Ivy Leaguers, το κόμμα των αντιμονοπωλιστών και της Silicon Valley, το κόμμα των μεταναστών και της ασφάλειας των συνόρων, το κόμμα των προνομιούχων και των περιθωριοποιημένων, το κόμμα των ποδοσφαιρικών ομάδων και των αδελφοτήτων, το κόμμα της οικογένειας και της ελευθερίας, το κόμμα των εκεχειριών και της πολεμικής μηχανής, το κόμμα που αντιτίθεται στον φασισμό αλλά υποθάλπει μια γενοκτονία. Αυτή η αμεροληψία χρειάζεται όμως μία διόρθωση: οι τραπεζίτες και οι πολεμοκάπηλοι κυριαρχούν στους ηγετικούς κύκλους των Δημοκρατικών, και οι υπερχρεωμένοι και οι περιθωριοποιημένοι στη βάση του κόμματος. Ίσως η πλησιέστερη σύγκριση θα ήταν ένα ανεστραμμένο περονιστικό αναπτυξιακό μπλοκ, με το βιομηχανικό προλεταριάτο να μένει εκτός και το χρηματιστικό κεφάλαιο να βρίσκεται σταθερά «πάνω στη σέλα» έναντι του αντίστοιχου

κατασκευαστικού.

4

Εκ πρώτης όψεως, η σημερινή αμερικανική πολιτική σκηνή παρουσιάζει μια έντονη αντίθεση με τις ήρεμες περιόδους της δεκαετίας του 1990 και των αρχών του 2000. Τότε, ο δημοσιογραφικός θόρυβος γύρω από τα σεξουαλικά σκάνδαλα και τις εκλογικές απάτες κάλυπτε την αυξανόμενη απομάκρυνση του αμερικανικού πληθυσμού από τη δημόσια ζωή. Η συμμετοχή στις εκλογές του 1996 έπεσε στο 49% του πληθυσμού σε ηλικία ψήφου. Τρία χρόνια αργότερα, όταν ο Κλίντον απένειμε προεδρικό μετάλλιο στον Ρόουλς ως «ίσως τον μεγαλύτερο πολιτικό φιλόσοφο του εικοστού αιώνα», ο οποίος είχε «βοηθήσει μια ολόκληρη γενιά μορφωμένων Αμερικανών να αναβιώσουν την πίστη τους στη δημοκρατία», η απομάκρυνση του λαού έφθανε σε επίπεδα που θύμιζαν την πρώιμη εποχή του Τζιμ Κρόου και της Προοδευτικής περιόδου. Τώρα, όμως, οι εργασιακές και κοινοτικές ενώσεις διαλύονταν στο οξύ της αποβιομηχάνισης και της θριαμβευτικής λογικής της αγοράς. Το αμερικανικό δυοπώλιο, που αποτελούσε πάντα μια ενσάρκωση του ατελούς κομματικού ανταγωνισμού, γινόταν ένα αποτελεσματικό παράδειγμα μη ανταγωνισμού- οι «ημικυρίαρχοι», όπως τους είχε αποκαλέσει κάποτε ο πολιτικός επιστήμονας Elmer Schattschneider, γίνονταν όλο και περισσότερο μη κυρίαρχοι. Σε συνθήκες σύγκλισης, οι πολιτισμικοί πόλεμοι και μόνο προσέφεραν ένα «ομοίωμα» αντιπαλότητας. «Η πολιτική», σημειώνει ο ιστορικός Charles Maier για την αμερικανική πολιτική κουλτούρα στη δεκαετία του 1990, «φαινόταν τόσο ικανοποιητική ώστε η χώρα μπορούσε να ασχοληθεί με το επιτακτικό ζήτημα του αν η σεξουαλική ικανοποίηση του προέδρου της από μια ασκούμενη του Λευκού Οίκου αποτελούσε ‘σεξ’ ή όχι.»

Αυτή η μεταπολιτική ησυχία διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Όπως σημείωσε ο Πέρι Άντερσον σε μία σκέψη του για τις εκλογές του 2000, η ψευδαίσθηση της επιλογής μεταξύ των προεδρικών υποψηφίων έκρυβε την ακαμψία της συναίνεσης που διέπει την αναμέτρηση. Η απώλεια της προεδρίας από τον Γκορ είχε «αναμενόμενα προκαλέσει την γέννηση κομματικών θρύλων που την απεικόνιζαν ως μια άνευ προηγουμένου κλοπή της λαϊκής βούλησης, η οποία θα εγκαινίαζε ένα καθεστώς με τις χειρότερες κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες». Ωστόσο, για τον Άντερσον υπήρχε «κάθε λόγος να βλέπουμε με ψυχρό σκεπτικισμό και τους δύο ισχυρισμούς», «η διαφορά μεταξύ του Γκορ και του Μπους», άλλωστε, «δεν ήταν σημαντική», ενώ μια «Αριστερά που υιοθέτησε τον μύθο εκτέθηκε ως φοβισμένη και εξαρτώμενη από το δημοκρατικό κατεστημένο», ανίκανη να σκεφτεί έξω από τον δικομματικό κανόνα. Όπως επανέλαβε ο Άντερσον την παραμονή της εκλογής του Ομπάμα, «οι κομματικές συγκρούσεις και οι ιδεολογικές εντάσεις είναι τώρα πολύ πιο έντονες απ' ό,τι στην Ευρώπη», όχι λόγω των αυξημένων κοινωνικών συγκρούσεων, αλλά λόγω «του σχιζοφρενικού συστήματος αξιών της Αμερικής - μιας κουλτούρας που συνδυάζει την πιο αχαλίνωτη εμπορευματοποίηση, με την πιο ευσεβή ιεροποίηση της ζωής: «“φιλελεύθεροι” και “συντηρητικοί” σε εξίσου ακραίες θέσεις», που δίνουν «ελάχιστη σημασία στην εναντίωση στο κεφάλαιο».

5

Ένα σύντομο τέταρτο του αιώνα αργότερα, ορισμένες συντεταγμένες του πορτραίτου που φιλοτεχνεί ο Άντερσον φαίνονται πλέον ξεκάθαρα ξεπερασμένες. Με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης να σηματοδοτούν ένα σαφές σημείο καμπής, οι διαμαρτυρίες στα πανεπιστήμια και στους δρόμους σημείωσαν θεαματική άνοδο. Οι διαδηλώσεις του Black Lives Matter μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ το 2020 κατατάχθηκαν ως οι πολυπληθέστερες περιπτώσεις δημόσιας διαμαρτυρίας στην εθνική ιστορία, ενώ η κινητοποίηση της 6ης Ιανουαρίου κατά της ορκωμοσίας του Μπάιντεν αποτέλεσε μία ακόμα κορύφωση. Η συμμετοχή στις εκλογές αυξήθηκε επίσης. Τον Νοέμβριο του 2008, καθώς η Wall Street ακροβατούσε στο χείλος του γκρεμού, η συμμετοχή έφτασε το 57% του πληθυσμού σε ηλικία ψήφου. Το 2020 έφθασε το 61,5%, το υψηλότερο ποσοστό Αμερικανών που ψήφισε για πρόεδρο από το 1900.

Τα πολιτικά πάθη έχουν γίνει όχι μόνο πιο έντονα αλλά και πιο επίμονα. Σε σύγκριση με την ταχύτητα με την οποία καταλάγιασε ο θόρυβος για την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου υπέρ του Μπους Τζούνιορ σχετικά με την επανακαταμέτρηση των ψήφων στη Φλόριντα το 2000, οι υποτιθέμενες περιπτώσεις δημοκρατικής οπισθοδρόμησης -είτε από τα δεξιά είτε από τα αριστερά- αποτελούν τώρα αντικείμενο διαρκούς αγανάκτησης. Μια άλλη μέτρηση των υψηλών πολιτικών παθών: η συχνότητα των αποπειρών δολοφονίας κατά του προέδρου την περασμένη περίοδο έχει ήδη ξεπεράσει όλες τις προσπάθειες των τελευταίων τεσσάρων δεκαετιών. Υπήρξαν τρεις στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα - ο Λίνκολν το 1865, ο Γκάρφιλντ το 1881, ο ΜακΚίνλεϊ το 1901 - και ακολούθησαν περίπου εξήντα χρόνια αργότερα ο Κένεντι και η αποτυχημένη επίθεση κατά του Ρίγκαν το 1981, ως η τελευταία που είχε καταγραφεί. Τους τελευταίους δύο μήνες έχουν γίνει δύο απόπειρες κατά της ζωής του Τραμπ, που αποτελεί μια σαφή ένδειξη του πλαισίου επιλογών που διακρίνουν οι Αμερικανοί πολίτες για τις επερχόμενες εκλογές. Πολωμένη, παρανοϊκή, με μηδενικό άθροισμα, η αμερικανική πολιτική ζωή ξεπερνά πλέον το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης από πλευράς αριθμού ψήφων και λαϊκής συμμετοχής, καθώς και από πλευράς «πολιτιστικής κομματικοποίησης». Η συναίνεση στην κυρίαρχη τάξη πραγμάτων δεν μπορεί πλέον να θεωρείται δεδομένη.

Ωστόσο, σε άλλα σημαντικά σημεία, τα βασικά στοιχεία της ανάλυσης του Άντερσον έχουν αντέξει στο χρόνο. Και τα δύο κόμματα εξακολουθούν να δεσμεύονται για τη διατήρηση της αμερικανικής υπερδύναμης στο εξωτερικό, με μικρές διαφοροποιήσεις ως προς τον τρόπο. Διάφοροι τρόποι εμπορευματοποίησης εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν τις πολιτικές υποσχέσεις: από την πλευρά των Δημοκρατικών, ένα κράτος ελεύθερων μεταφορών που τονώνει τις οικολογικές επενδύσεις μέσω επιδοτήσεων και εγγυήσεων κέρδους – από την πλευρά των Ρεπουμπλικανών δασμολογικά τείχη και φοροελαφρύνσεις. Ο όρος «κόμμα» είναι ίσως υπερβολικά κολακευτικός για αυτούς τους χαλαρούς συνασπισμούς εκλεγμένων αξιωματούχων, δωρητών, δημοσιογράφων και επίδοξων υποψηφίων, χωρίς επίσημα μοντέλα μελών και με ελάχιστες έως ανύπαρκτες δομές στην κοινωνία των πολιτών, αν εξαιρέσουμε το προσωπικό των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Το Ρεπουμπλικανικό και το Δημοκρατικό κόμμα είναι καλύτερα κατανοητά ως παρακρατικά «οχήματα» που έχουν αλλάξει αξιοσημείωτα ελάχιστα από την περιγραφή τους από τον Ένγκελς το 1891:

Πουθενά αλλού οι «πολιτικοί» δεν αποτελούν ένα πιο ξεχωριστό, ισχυρό τμήμα του έθνους απ' ό,τι στη Βόρεια Αμερική. Εκεί, καθένα από τα δύο μεγάλα κόμματα που διαδέχονται εναλλάξ το ένα το άλλο στην εξουσία ελέγχεται με τη σειρά του από ανθρώπους που ασχολούνται με την πολιτική.... Βρίσκουμε εδώ δύο μεγάλες συμμορίες πολιτικών κερδοσκόπων, οι οποίοι παίρνουν εναλλάξ στην κατοχή τους την κρατική εξουσία και την εκμεταλλεύονται με τα πιο διεφθαρμένα μέσα και για τους πιο διεφθαρμένους σκοπούς.

Εν τω μεταξύ, μετά από δέκα χρόνια πολιτικής αναταραχής, το επίπεδο των ατόμων που συμμετέχουν οργανικά στην πολιτική και η πυκνότητα των συλλόγων που χαρακτήριζαν την εποχή της μαζικής πολιτικής έχουν μόλις ανακάμψει από τα ιστορικά χαμηλά στα οποία είχαν πέσει τη δεκαετία του 1990. Όσον αφορά τα νεοσύστατα κοινωνικά κινήματα που δραστηριοποιούνται σχετικά με το χρέος, η αλληλεγγύη του διαδικτυακού κόσμου παραμένει ανεπαρκές υποκατάστατο των δομών της κοινότητας και του χώρου εργασίας.

6

Όπως ήταν αναμενόμενο, η κατάσταση αυτή ξεκίνησε έναν ξέφρενο γύρο ιστορικών αναλογιών από την παράκτια διανόηση. Για τους αναλυτές, οι Ηνωμένες Πολιτείες βιώνουν τη δική τους στιγμή της Βαϊμάρης, μια επιστροφή στη Χρυσή Εποχή, μια τηλεμεταφορά πίσω στις αρχές της εποχής του Νίξον ή την αναβίωση των θρησκευτικών πολέμων του Παλαιού Κόσμου. Εδώ μπορούμε να εξετάσουμε λεπτομερώς ορισμένα από τα κυρίαρχα σκέλη των αναλύσεων: Από την περίπτωση του Τραμπ το 2016, πλήθος ιστορικών και υπο-διανοούμενων έχουν προφητεύσει την τείνουσα διολίσθηση της χώρας στον φασισμό. Οι ιστορίες για τρομοκρατημένους κατοίκους του Σπρίνγκφιλντ, η αυξημένη παραστρατιωτική δραστηριότητα και η ρητορική εξόντωσης συνθέτουν συνήθως το εν λόγω επιχείρημα, με τα Proud Boys να παρουσιάζονται ως διάδοχοι των Freikorps και ένα κομμάτι του κόμματος να είναι αφιερωμένο στο Project 2025. Ο Τραμπισμός παρουσιάζεται εδώ ως μια σύγχρονη επανάληψη της ακροδεξιάς απειλής που ήταν ενδημική στον προηγούμενο αιώνα.

Η σύγκριση στερείται προφανώς πειστικότητας από πολλές απόψεις. Πάνω απ' όλα, αποσιωπά ένα από τα βασικά στοιχεία κάθε ακροδεξιάς απειλής καθ' όλη τη διάρκεια του εικοστού αιώνα: την παρουσία μιας αριστεράς στα πρόθυρα της επαναστατικής ανατροπής. Ακόμα και στις πιο συμβατικές αναλύσεις που προσφέρθηκαν στην Τρίτη Περίοδο, ο φασισμός έπρεπε να γίνει κατανοητός σε ένα διπλό χρονικό πλαίσιο: την αδυναμία των αστικών τάξεων να σταθεροποιήσουν την κυριαρχία τους μετά τον Μεγάλο Πόλεμο και ένα όλο και πιο μαχητικό προλεταριάτο που διεκδικούσε την κρατική εξουσία. Παγιδευμένες σε αυτό το αδιέξοδο, οι κυρίαρχες ελίτ κάλεσαν τα κόμματα των απογοητευμένων βετεράνων να παρέμβουν για να λύσουν το αδιέξοδο συντρίβοντας την αντικαπιταλιστική απειλή- ο φασισμός εξέφρασε τόσο την επίλυση όσο και την καταστολή του επαναστατικού ιντερμέτζο. Κανένα από αυτά τα χαρακτηριστικά δεν ισχύει στη σύγχρονη αμερικανική περίπτωση. Τι επιτυγχάνει, λοιπόν, η φασιστική «εφεύρεση»; Η κύρια συνέπειά της είναι η συσπείρωση της δυσαρεστημένης αριστεράς πίσω από τους λιγότερο κακούς καπιταλιστές αφέντες τους - λες και τα εγκλήματα του Μπάιντεν ωχριούν μπροστά στα όχι ανόμοια εγκλήματα του Τραμπ.

Μια πιο κατατοπιστική αναλογία είναι ο ισχυρισμός ότι οι ΗΠΑ βιώνουν μια «δεύτερη χρυσή εποχή». Εκείνη την εποχή, η κομματική πόλωση επικρατούσε σε μια εξαιρετικά άνιση οικονομία εν μέσω της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης. Υπάρχουν κάποιες ομοιότητες που μπορούν να εντοπιστούν. Σε πρόσφατες συνεντεύξεις του, ο ίδιος ο Τραμπ υποστήριξε την έκταση των «δασμών τύπου ΜακΚίνλεϊ», ελπίζοντας να προστατεύσει τον τομέα του χάλυβα από την παγκόσμια πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, ενώ η υποτίμηση του δολαρίου έχει πλέον σταθμιστεί ως επιλογή. Την ίδια εποχή, μια λαϊκιστική εξέγερση εκτός κόμματος το οδήγησε σε διαφορετική κατεύθυνση, επιδιώκοντας να χαλαρώσει τις χρηματικές προμήθειες. Τότε, όπως και τώρα, οι Δημοκρατικοί θεωρούνταν ένας κυρίως πληθωριστικός συνασπισμός, υπέρ της απεξάρτησης από τον καταπιεστικό κανόνα χρυσού, ενώ οι Ρεπουμπλικάνοι ξεχώριζαν ως ένα αποπληθωριστικό μπλοκ που ήταν προσηλωμένο στη διατήρηση της βιομηχανικής αναπτυξιακής πορείας της χώρας.

Σε αυτό το σημείο όμως, γρήγορα οι αναλογίες τελειώνουν. Αντί για ένα ψηφιακό μόρφωμα με χαλαρά συντονισμένους φορείς, ο λαϊκισμός αναπτύχθηκε από ένα συνεταιριστικό αγροτικό κίνημα που είχε ήδη αποκτήσει ερείσματα σε όλο τον Νότο και τις μεσοδυτικές πολιτείες. Μόνο μετά από μεγάλη καθυστέρηση αναγκάστηκαν να συνεργαστούν με τους Δημοκρατικούς. Αυτή η παραμεθόρια αγροτιά επιδίωξε να εκτοξευθεί στην εταιρική νεωτερικότητα. Ήταν μια εποχή ανόδου και όχι στασιμότητας της αμερικανικής ισχύος. Η παραγωγή χάλυβα είχε ήδη ξεπεράσει τη Βρετανία τη δεκαετία του 1890. Η μαζική μετανάστευση βρισκόταν σε υψηλό επίπεδο. Η μηχανή, όπως θα μπορούσε να πει ο Μποντριγιάρ, μόλις είχε αρχίσει να δουλεύει.

7

Καμία από αυτές τις παραμέτρους δεν ισχύει σήμερα. Αντίθετα, η σύγχρονη κατάσταση παρουσιάζει ένα ανυπότακτο υβρίδιο, το οποίο είναι δύσκολο να συσχετιστεί με ιστορικά παραδείγματα. Από τη μία πλευρά, η συμμετοχή του λαού στην αμερικανική πολιτική έχει σημειώσει μια σχετική ανάκαμψη σε σύγκριση με την απομάκρυνση της δεκαετίας του 1990 και των αρχών της δεκαετίας του 2000. Ταυτόχρονα, η θεσμοθετημένη συμμετοχή βρίσκεται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, ενώ τα αμερικανικά κόμματα έχουν καρτελοποιηθεί και συγχωνευτεί ακόμη περισσότερο με τα μέσα ενημέρωσης ή τις τάξεις των δωρητών τους.

Πώς μπορεί να περιγραφεί καλύτερα αυτή η συνθήκη; Μπορούμε να επιχειρήσουμε μία τυποποίηση: από τη μία πλευρά ένας άξονας που αφορά την πολιτικοποίηση και μετρά τους βαθμούς της λαϊκής κινητοποίησης, και από την άλλη ένας κοινωνικός άξονας, που μετρά τους βαθμούς ένταξης και συμμετοχής στα κοινά. Πάνω σε αυτούς, η πρώτη γραμμή -ένα άθροισμα της κινητοποίησης, της διαμαρτυρίας, των πολιτικών δολοφονιών- δείχνει μια σημαντική άνοδο στον απόηχο της πιστωτικής κρίσης του 2008. Ταυτόχρονα, αυτή η ανοδική καμπύλη διασταυρώνεται από μια γραμμή με καθοδική κλίση: μια συνεχής πτώση των δεικτών που παρακολουθούν την πολιτική δέσμευση. Καθ' όλη τη διάρκεια της πρόσφατης «δεκαετίας της διαμαρτυρίας», η πτώση των μελών των αμερικανικών οργανώσεων μόνο επιταχύνθηκε. Συνδικάτα, σύλλογοι, ενώσεις, πολιτικά κόμματα και τώρα – σε θεαματικό επίπεδο για την αμερικανική ζωή- εκκλησίες έχαναν διαρκώς μέλη, γεγονός που

επιδεινώθηκε από την άνοδο ενός νέου κυκλώματος ψηφιακών μέσων και την αυστηροποίηση της εργατικής νομοθεσίας, και επιπλέον από την «επιδημία μοναξιάς» που έκανε μετάσταση από την πραγματικότητα του 2020.

Το αποτέλεσμα είναι μια περίεργη ανάκαμψη σε σχήμα Κ: ενώ η διάβρωση της αμερικανικής πολιτικής ζωής προχωράει με γοργούς ρυθμούς, η δημόσια σφαίρα της χώρας υπόκειται όλο και περισσότερο σε σπασμωδικά ξεσπάσματα αναταραχής και διαμάχης, από την έφοδο σε κυβερνητικά κτίρια μέχρι τις διαδικτυακές θεωρίες συνωμοσίας. Η γενική δυσαρέσκεια κορυφώνεται, τροφοδοτώντας τα πολιτικά πάθη. Ο θυμός για τον ρατσισμό της αστυνομίας ή τη σιωνιστική βία από τη μία και για την εγκληματικότητα των μεταναστών ή τα κινεζικά μετεωρολογικά μπαλόνια από την άλλη, ξεχειλίζει.

Εδώ η έννοια της «υπερπολιτικής» -μια μορφή πολιτικοποίησης χωρίς σαφείς πολιτικές συνέπειες- μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη. Η μετα-πολιτική ολοκληρώθηκε από τη δεκαετία του 2010- η δημόσια σφαίρα επαναπολιτικοποιήθηκε και προσέλκυσε ξανά, αλλά με όρους πιο ατομικιστικούς και βραχυπρόθεσμους, που παραπέμπουν στη ρευστότητα και το εφήμερο του διαδικτυακού κόσμου. Πρόκειται για μια σταθερά «χαμηλή» μορφή πολιτικής - χαμηλού κόστους, χαμηλής εμπλοκής, χαμηλής διάρκειας και πολύ συχνά χαμηλής αξίας. Διαφέρει τόσο από τη μετα-πολιτική της δεκαετίας του 1990 του Κλίντον, στην οποία το δημόσιο και το ιδιωτικό ήταν ριζικά διαχωρισμένα, όσο και από την παραδοσιακή μαζική πολιτική του εικοστού αιώνα, που ήταν πάντα χαμηλή στις ΗΠΑ. Αυτό που έχει απομείνει στους Αμερικανούς ταιριάζει στη φράση «a grin without a cat»: μια πολιτική με αδύναμη πολιτική επιρροή ή αδύναμους θεσμικούς δεσμούς.

Αν το υπερπολιτικό παρόν φαίνεται να αντανακλά τον κόσμο των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης -με το περίεργο μείγμα ακτιβισμού και ατομοκεντρισμού- μπορεί επίσης να συγκριθεί με μια άλλη άμορφη οντότητα: την αγορά. Όπως σημείωνε ο Χάγιεκ, η ψυχολογία του σχεδιασμού και η μαζική πολιτική ήταν στενά συνδεδεμένες: οι πολιτικοί περίμεναν τη στιγμή τους επί δεκαετίες, οι σοβιετικοί διάβαζαν τις ανθρώπινες ανάγκες σε πολλαπλά πενταετή πλάνα, ο Μάο, έχοντας έντονη επίγνωση της μακράς διάρκειας, έπεσε σε χειμερία νάρκη στην εξορία στην ύπαιθρο για περισσότερα από είκοσι χρόνια. Ο ορίζοντας της αγοράς, ωστόσο, είναι πολύ πιο μικρός: οι ταλαντώσεις του επιχειρηματικού κύκλου προσφέρουν άμεσες ανταμοιβές στους συμμετέχοντες. Σήμερα, οι πολιτικοί αναρωτιούνται αν μπορούν να ξεκινήσουν τις εκστρατείες τους μέσα σε λίγες εβδομάδες, οι πολίτες προσέρχονται για να διαδηλώσουν για μια μέρα, οι influencers υποβάλλουν υπομνήματα ή διαμαρτύρονται με ένα tweet.

Το αποτέλεσμα είναι η υπεροχή των «πολέμων κινήσεων» στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έναντι των «πολέμων θέσεων» για την οικοδόμηση θεσμών, με τις πρωταρχικές μορφές πολιτικής δέσμευσης να είναι τόσο φευγαλέες όσο και οι συναλλαγές στην αγορά. Αυτό είναι περισσότερο θέμα αναγκαιότητας παρά επιλογής: το νομοθετικό περιβάλλον παραμένει εχθρικό για τη δημιουργία διαρκών κινημάτων, και οι Αμερικανοί ακτιβιστές πρέπει να αντιμετωπίσουν ένα βεβαρημένο κοινωνικό τοπίο και μια πρωτοφανώς επεκτατική *Kulturindustrie*.

8

Κάτω από αυτούς τους διαρθρωτικούς περιορισμούς βρίσκονται ζητήματα στρατηγικής. Ενώ το διαδίκτυο έχει μειώσει ριζικά το κόστος της πολιτικής έκφρασης, έχει επίσης κονιορτοποιήσει το έδαφος της ριζοσπαστικής πολιτικής, θολώνοντας τα σύνορα μεταξύ κόμματος και κοινωνίας και δημιουργώντας ένα χάος από ασαφώς εξουσιοδοτημένους διαδικτυακούς φορείς. Αυτό που ο Hobsbawm αποκάλεσε «συλλογική διαπραγμάτευση μέσω εξέγερσης» παραμένει προτιμότερο από τη μεταπολιτική απάθεια.Χωρίς επίσημα κόμματα μελών, η αμερικανική πολιτική διαμαρτυρία είναι απίθανο να μας επιστρέψει στην «υπερπολιτική» δεκαετία του 1930. Αντίθετα, μπορεί να οδηγήσει σε μεταμοντέρνες αποδόσεις των αγροτικών εξεγέρσεων του παλαιού καθεστώτος: ταλαντώσεις μεταξύ παθητικότητας και δραστηριότητας που ακολουθούν τους προεδρικούς κύκλους στα μέσα ενημέρωσης, χωρίς να μειώνουν τη συνολική διαφορά ισχύος μέσα στην κοινωνία. Εξ ου και η ανάκαμψη σε σχήμα Κ που είναι χαρακτηριστική για τη δεκαετία του 2020, η οποία διαφέρει από τα τοπία του τέλους του εικοστού αιώνα που εξέτασαν οι Anderson και Baudrillard.

Η «μακρά δεκαετία» της διαμαρτυρίας μπορεί να αναδιατυπωθεί λιγότερο ως μια από τα κάτω επιτυχημένη επίθεση προς την Ουάσινγκτον, και περισσότερο ως μια μετάλλαξη στις μεθόδους διαχείρισης των σχέσεων ελίτ-μάζας. Η λύση στην κρίση του 2008 των μαζικά υπερδανεισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων -με την άντληση του χρηματιστηρίου και των τιμών των περιουσιακών στοιχείων- διεύρυνε περαιτέρω το χάσμα μεταξύ κορυφής και βάσης στην αμερικανική πολιτική, όπως και της κατανομής του κεφαλαίου. Ωστόσο, δεν άλλαξε την «κοινωνική κλίση», και η λαϊκή εποπτεία επί του κυβερνητικού μηχανισμού παραμένει αδύναμη.

Αυτή η συνθήκη παρουσιάζει ένα «καρό ταμπλό» πάνω στο οποίο λαμβάνει χώρα το νέο κύμα πολιτικής. Η δημόσια σφαίρα του παγκόσμιου ηγεμόνα έχει ανακαταληφθεί, ωστόσο η έκρηξη της επαναπολιτικοποίησης δεν αύξησε τον λαϊκό έλεγχο επί της κυβέρνησης ούτε έθεσε σημαντικούς τομείς χάραξης πολιτικής. Η θεαματική αναντιστοιχία μεταξύ παραγωγής και εισαγωγών, την οποία οι αμερικανοί πολιτικοί επιστήμονες είχαν διαγνώσει εδώ και καιρό – ενώ η δημόσια υποστήριξη μιας πρότασης (για παράδειγμα, του Medicare) συσχετίζεται αρνητικά με την πιθανότητα να εφαρμοστεί ως πολιτική- έχει απλώς βαθύνει, όπως δείχνει το ρεκόρ των Μπάιντεν-Χάρις. Ο διαμοιρασμός χρημάτων στην κακοφορμισμένη μηχανή της Αμερικής -8 τρισεκατομμύρια δολάρια υπό τον Τραμπ, άλλα 6 τρισεκατομμύρια δολάρια υπό τον Μπάιντεν- σε συνδυασμό με τους πολέμους δι' αντιπροσώπων και την αναδιάταξη μιας «εξωτερικής πολιτικής για τη μεσαία τάξη», παρήγαγε μια ταραχώδη εκτόξευση που είδε τους πραγματικούς μισθούς να υπολείπονται κατά πολύ των τιμών των τροφίμων, των καυσίμων και της στέγασης, ενώ τα κέρδη στην αύξηση του ΑΕΠ κατέληξαν δυσανάλογα στο ανώτερο 20%. Τα δύο τρίτα των αμερικανικών νοικοκυριών δηλώνουν ότι ζουν «από μισθό σε μισθό», ενώ το 57% βρήκε ιδιαίτερα σκληρό το υψηλότερο κόστος δανεισμού επί Μπάιντεν.

9

Η μορφολογία της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας το 2024 παρουσιάζει μία αντίθεση: δεν

αποτελεί ούτε τη μαζική πολιτική των δεκαετιών 1890-1960, ούτε τη μεταπολιτική της μακράς δεκαετίας του 1990. Πίσω από την τρέχουσα συγκυρία κρύβονται στρατηγικά ζητήματα τα οποία οι Αμερικανοί αριστεροί στοχαστές ήταν πρόθυμοι να αντιμετωπίσουν τη δεκαετία του 2010, όταν το ζήτημα των κομμάτων-υποκατάστατων, των "dirty ή των αριστερών βουλευτών διατηρούσε σταθερή σημασία. Σήμερα, πολύ λίγα από αυτά στέκονται ακόμα στο νοητικό ραντάρ των αριστερών. Όπως έχει σημειώσει ο Tim Barker, ηγετικές προσωπικότητες της αμερικανικής αριστεράς διατήρησαν μια εξαιρετικά οιδιπόδεια σχέση με τους Δημοκρατικούς. Από τη μια πλευρά, είναι κατά κάποιον τρόπο το μοναδικό κόμμα που είναι υπεύθυνο για την επίλυση της εκστρατείας τιμωρίας του Ισραήλ, ενώ από την άλλη, έχει υπηρετήσει με θρησκευτική προσήλωση εδώ και καιρό τους θεσμούς υποστήριξης του Σιωνισμού και το Κράτος Ασφαλείας του Ψυχρού Πολέμου. Κατά ειρωνικό τρόπο, το αποτέλεσμα της εξωκομματικής επίθεσης της δεκαετίας του 2010 ήταν να σφίξει ο κλοιός του Δημοκρατικού Κόμματος ως του ορίζοντα της αμερικανικής αριστεράς. Τα υψηλά πολιτικά πάθη μπορούν να αιχμαλωτιστούν από κομματικά καρτέλ. Μετά από μια δεκαετία πειραματισμού με την ημι-ανεξάρτητη κομματική δραστηριότητα, μια ομάδα που εξακολουθεί να βλέπει τον εαυτό της ως ένα ανήσυχο «τάγμα» για ένα καλύτερο Δημοκρατικό Κόμμα είναι το βασικό απομεινάρι του αριστερού λαϊκιστικού κύματος της Αμερικής.

Η αμερικανική απόδοση της υπερπολιτικής δεν είναι απαραίτητα δυσλειτουργική για την κυρίαρχη τάξη πραγμάτων της χώρας. Αυτό που προμηνύεται για τα επόμενα τέσσερα χρόνια είναι κάτι από τα ίδια: εξωκοινοβουλευτικές προκλήσεις, νομικές αμφισβητήσεις, υψηλή πολιτική συγκίνηση - και, όπως ακριβώς και επί Μπάιντεν, τη διακήρυξη μιας διακομματικής ατζέντας που μπορεί να περάσει από ένα αδιέξοδο Κογκρέσο. Σε διεθνές επίπεδο, αυτό σημαίνει υλική υποστήριξη και νομική κάλυψη για τον ισραηλινό επεκτατισμό και τον πόλεμο δι' αντιπροσώπων κατά του Ιράν, επιθετική στάση απέναντι στην Κίνα και πόλεμο δι' αντιπροσώπων με τη Ρωσία, που διεξάγεται με έναν περίπου διακομματικό βαθμό αμφιθυμίας. Στο εσωτερικό, αυτό υποδηλώνει μια συνεχιζόμενη επιθετική-αποτρεπτική πολιτική στα νότια σύνορα, συνεχιζόμενες εντάσεις γύρω από τις κρατικά ελεγχόμενες πολιτικές αμβλώσεων και περαιτέρω βελτιώσεις στον φορολογικό κώδικα. Η υστέρηση αλά Μποντριγιάρ μπορεί να έχει πολύ δρόμο μπροστά της.

Σημειώσεις

Jean Baudrillard, *America*, London and New York 2010 , σσ. 126–8.

Baudrillard, *America*, σσ. 126–7.

Matthew Karp, 'Party and Class in American Politics', nlr 139, Jan–Feb 2023.

Christian Lorentzen, 'Not a tough crowd', lrb, vol. 46, no. 17, 12 September 2024.

Bill Clinton, 'Remarks by the President at Presentation of the National Medal of the Arts and the National Humanities Medal', Washington dc, 29 September 1999.

Peter Mair, 'Ruling the Void', nlr 42, Nov–Dec 2006; citing E. E. Schattschneider, The Semi-Sovereign

People: A Realist's View of Democracy in America, Chicago 1960.

Charles Maier, *The Project State and its Rivals: A New History of the Twentieth and Twenty-First Centuries*, Cambridge ma, 2023, σ. 317.

Perry Anderson, 'us Elections: Testing Formula Two', nlr 8, March–April 2001.

Perry Anderson, 'Jottings on the Conjuncture', nlr 48, Nov–Dec 2007.

Friedrich Engels, 1891 Postscript to Karl Marx, *The Civil War in France*.

Alberto Toscano, 'A Fascist Spectre is Haunting America', *In These Times*, 16 October 2024.

Matt Karp, 'The Politics of a Second Gilded Age', *Jacobin*, 17 February 2021.

Eric Hobsbawm, 'The Machine Breakers', *Past & Present*, vol. 1, no. 1, February 1952.

Martin Gilens, 'Inequality and Democratic Responsiveness: Who Gets What They Want from Government?', *Princeton Government Working Papers*, 2004.

Karen Petrou, 'Bidenomics has a mortal enemy, and it isn't Trump', nyt, 16 November 2023.

Tim Barker, 'False Hopes', *nlr–Sidecar*, 27 September 2024.

Lorentzen, 'Not a tough crowd', on the 2024 dnc: 'I have attended four previous political conventions and I have never witnessed a crowd so much in love with politicians or so ecstatic about expressing it.'

*Τη μετάφραση - επιμέλεια του κειμένου στα ελληνικά έκανε ο **Χάρης Καλαμπόκης**.

*Το κείμενο δημοσιεύθηκε πρώτη φορά στο τ. 149 του NLR (Οκτώβριος/Νοέμβριος 2024). Διαθέσιμο εδώ: https://newleftreview.org/issues/ii149/articles/anton-jager-hyperpolitics-in-america

*Πηγή εικόνας: Die Zeit.